

"לבניינה של תורה" – חלק שכז

שיחה שנמסרה בביהמ"ד פ"ד מו"ר ראש הישיבה הרב ברוך ויזר שליט"א

"כִּי הֵם הַיְיָנָה"

שיחה לקראת היציאה לבין הזמנים

עשה. רבנו יונה כתב ב"שערי תשובה" קטע נפלא³. הוא כותב שישנם אנשים החושבים שעבירות קיימות רק בדברים שיש בהם מעשה, כגון שאסור לגנוב או לשקר. כלומר, להבנתם נאסרה רק עשייתם של דברים מסוימים. אולם, אומר רבנו יונה, הם טועים. האמת רחוקה מהם. מכאן יש ללמוד על חומר ביטול תורה, הגדול מכל הדברים האחרים. הרי "ויתר הקב"ה על עבודה זרה ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים, ולא ויתר על מאסה של תורה"⁴. אם כן, ביטול תורה הוא דבר חמור. נדמה לי שבדורנו המושג 'ביטול תורה' או 'ביטול זמן' הינו בכלל מושג שאינו נשמע. כשאנו חושבים על המושג הזה של ביטול תורה הדבר מביא אותנו לעצבנות נוראית. אמנם, עלינו לדעת להתבונן על כך באופן הנכון ולא נבוא למתח על ידי כך.

ביום ראשון הבא עלינו לטובה נצא בעזרת ה' לבין הזמנים! אנו חיים בתוך מסגרת הזמן! לא לחינם קבע מי שקבע שישבה חיה בסדר של 'זמנים' – מתחילים בזמן אלול, לאחריו יש 'זמן חורף' ובהמשך חל 'זמן קיץ'. ביניהם קיים 'בין הזמנים'.

תקופת 'בין הזמנים'

היא זמן נהדר

לחנך את עצמנו

לחיות חיי תורה

גם כאשר אין מסגרת

ברצוני לשאול מהי משמעות 'בין הזמנים'? וכי אם אחד מאיתנו סיים את תפילת העמידה של תפילת מנחה וכעת הוא ממתין כשלוש דקות להתחלת חזרת הש"ץ – האם אין אף זה כעין 'בין הזמנים'? מה ההבדל? מה היחס לזמן שבין סדר בוקר לסדר צהרים ושבין סדר צהרים לסדר ערב? האם אין זה 'בין הזמנים'?

אני סבור שיתכן שאיננו יודעים אל נכון מה נדרש לעשות ב'בין הזמנים' שבין תפילת העמידה לחזרת הש"ץ. בסופו של דבר, מהו ההבדל שבין שלוש דקות אלו לבין שלוש הימים שבין 'זמן חורף' ל'זמן קיץ'? אלו הן שלוש דקות מהחיים ואף אלו הם שלושים יום מכלל חיינו המוגבלים.

לחזרת הש"ץ. בסופו של דבר, מהו ההבדל שבין שלוש דקות אלו לבין שלוש הימים שבין 'זמן חורף' ל'זמן קיץ'? אלו הן שלוש דקות מהחיים ואף אלו הם שלושים יום מכלל חיינו המוגבלים.

"כפורש מן החיים"

התורה מצווה אותנו¹: "וְדַבַּרְתָּ בָּם", אומרים על כך חז"ל²: "בָּם", ולא בדברים אחרים. כאשר אנו 'מבזבזים זמן' זהו בעצם ביטול מצוות

³ שעור ג, אות יד: "ויש אנשים רבים בהמון העם חושבים, כי אין עיקר האבדון והפסד הנפש זולתי בעבירות שיש בהן מעשה, וכי אין אבדן נפש אל האיש אשר הוא טהור מחטוא במעשה, ובדרך העבירות לא הלך, וחדל מעשות מצות ומעשים טובים. על כן אנו חייבים להודיע תועי רוח בינה, כי אמרו זכרונם לברכה (ירושלמי, חגיגה, פרק א, הלכה ז): 'ויתר הקדוש ברוך הוא על עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים ולא ויתר על עוון בטול תורה'. ואמרו (ספרי, עקב): 'כשם ששכר תלמוד תורה גדול מכל המצוות, כך עונש המבטל גדול מכל העבירות'. ואמרו (סנהדרין, דף צט, עמוד א): 'כי דבר ה' בזה ואת מצוות הפר" (במדבר, פרק טו, פסוק לא) - נאמר על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק".

⁴ איכה רבה, פתיחתא ב

¹ דברים, פרק ו, פסוק ז
² יומא, דף יט, עמוד ב

”זְקוּנֵי ה' יִחְלִיפוּ כַח”

לאור זאת, יש להתבונן בעניינה של תקופת 'בין הזמנים'. תקופה זו נועדה ליתן רווח בין פרשה לפרשה, כלשון רש"י⁵. היא נועדה לתת מנוחה והתחזקות למי שעמל, למד והשקיע ב'זמן חורף'. על ידי כך יהיו לו, בעזרת ה', כוח ומוטיבציה להתחיל מחדש בא' באיר וללמוד במרץ גדול את מסכת מכות ואת שאר דברים הנלמדים בישיבה.

”בְּשִׁבְבוֹנוֹ וּבְקוֹמָנוֹ נְשִׁיחַ בְּחֻקֵּיךָ”

חשוב לומר גם דברים פשוטים. תקופת 'בין הזמנים' אינה זמן של ריק, בו אין גדר של ביטול תורה. נדמה לי שדבר זה אינו ברור כיום במקומות רבים. הרי אין הפסקה בין סוף השיעור בעיון לבין תפילת מנחה, וכן אין הפסקה בבין הזמנים שבחודש ניסן.

הנדון הוא במה אדם ממלא את זמנו. לכן ברצוני לומר בנוגע לדוגמא שהצבתי בתחילה, שכאשר אדם ממתין לחזרת הש"ץ מספר דקות ראוי שמראש יהיה לו ספר מוכן לידו לעיון בזמן ההמתנה – אם בעיון במילות התפילה עצמן, אם בלימוד פירוש על התפילה. בודאי שאין זה הזמן המתאים, בעומדנו לפני מלך מלכי המלכים, להתעדכן במכשיר הסלולארי בכל המתרחש, כפי שלצערנו אפשר לראות בכל מיני מקומות. אף זהו סוג של 'בין הזמנים' – בין הזמנים שבין תפילה פרטית לחזרת הש"ץ. ודאי שאין להילחץ, אבל יש להבין את חשיבות הזמן של "וְדַבַּרְתָּ בָּם" ולהתייחס כראוי לימי 'בין הזמנים'.

בימים אלו יש לנו ויש לעזור בבית או להורים, אף חשוב להיות שותפים במהלך שבוע הבא ולעזור בחיזוק כוח תורת ארץ ישראל במדינת ישראל כחלק ממערכת הבחירות. הלא חשוב לנו לעזור ולהיות שותפים לחיזוק כוח התורה שאנו מאמינים בה, תורת ארץ ישראל. ב'בין הזמנים' אף חשוב לטייל בארץ ישראל, כחלק מעבודת ה' שלנו. איננו רואים בטיול

כביטול תורה, לכן ודאי כמה נפלא וחשוב יהיה להצטרף לטיול מ'ים אל ים' של הישיבה, כחלק מעבודת ה' הישיבתית שלנו. התחלנו במיזם זה בשנה שעברה, לא מפני שיש לנו עודף זמן או עודף כסף בישיבה, אלא כי אנו סבורים שזהו חלק מעבודת ה' של בניין התורה של כל תלמיד בישיבה. בשנה שעברה הטיול היה נפלא, ובשנה הזו הוא יהיה בעזרת ה' עוד יותר נפלא. יש להתייחס לטיול זה כחלק מהמהלך הכללי של הישיבה.

צריך להבין דבר מאוד מהותי: אין ואקום בעבודת ה', אין ואקום בלימוד תורה. רק "בְּמַתִּים חֲפְשִׁי"⁶, אבל בחיי עולם הזה אין ואקום בעבודת ה'. זוהי משמעות הציווי של מצוות העשה "וְדַבַּרְתָּ בָּם".

אכן, העולם המקיף אותנו הוא עולם ש'שורף את הזמן' או 'מעביר את הזמן' ואין לזמן שום משמעות עבורו. ממילא אין בעולם שכזה משמעות ל'בין הזמנים' במלעיל, ואף לא לבין הזמנים במלרע, כי גם לזמן עצמו אין משמעות ויש רק 'להעביר' אותו.

אולם, לשם כך באנו לישיבה – כדי להתחנך לדרך חיים נכונה ביחס אל הזמן. הזמן הוא החיים. הזמן משול לשעון חול, שכל אחד קיבל בלידתו. כל רגע שחולף הוא כגרגר חול שנפל ולא ישוב. זהו דבר שמאוד חשוב להפנים אותו.

”סָבִיב לְאַהֲלֵ מוֹעֵד יְחַנּוּ”

לפיכך אני סבור שתקופת 'בין הזמנים' היא זמן נהדר לחנך את עצמנו לחיות חיי תורה יחד עם זרימת החיים, שאין בה מסגרת של 'זמן'. הרי בסופו של דבר, רוב היושבים כאן ייצאו אחרי שנות הישיבה לכלל מסגרות החיים. הם יהיו בכל חייהם במעין 'בין הזמנים'. צורת החיים הנכונה ב'בין הזמנים' אינה תרה אחר הדרך 'להסתדר' עם מערכת התורה

⁶ תהלים, פרק פח, פסוק ו. עיין שבת, דף ל, עמוד א: "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות קודם שימות, שכיון שמת – בטל מן התורה ומן המצות, ואין להקדוש ברוך הוא שבה בו. והיינו דאמר רבי יוחנן: מאי דכתיב: 'במתים חפשי'? כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות".

⁵ ויקרא, פרק א, פסוקים א,י

’תורה מציון’. מיד כשאנו יוצאים מהשיבה אנו הופכים לשליחים של ’תורה מציון’, שליחים להביא את תורת ישיבת הכותל לעם ישראל.

לפיכך, נכון צודק וראוי, שכל אחד מבני הישיבה יבחר לו את מקום שליחותו. יעשה לו שליחות – יקבע חברותא עם אחיו הצעיר, יקבע חברותא עם גיסו שאולי אינו נמנה על לומדי התורה, יקבע חברותא עם חבר אחר שפנה לישיבה אחרת או התגייס לצבא, אולי אף עם אחד ממתפללי בית הכנסת. למסוגל ליותר הייתי מציע שלא יהיה עניו ויִסד חברותא לימוד. אני מציע שילך לסניף תנועת הנוער או לבית הכנסת שלו, ויאסוף בין מנחה למעריב מספר יהודים וילמד עימם הלכות פסח. הרי הוא למד בישיבה המון! לא נהיה ענווים, יש לנו מה לתת. על כל אחד היוצא ממפתן הישיבה לראות את עצמו כשליח של תורת הישיבה להביא את אור התורה לעם ישראל. על ידי כך הוא יתרומם עוד יותר, ובודאי שלא ייפול כתוצאה משעמום, שעליו אומרת המשנה בכתובות¹² שמביא לידי בטלה ועבירה.

”שְׁשֻׁמַּת חֶלְקֵנוּ מִיוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ”

כאשר מסיימים את ’זמן חורף’ יש להודות לקב”ה בהודאה מרובה. בעזרת ה’ בלילו של יום חמישי נערוך ’סיומים’ כמנהג הישיבה בסופי ה’זמן’. בסיום מסכת נאמר הנוסח: ”מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ ה’ אֱלוֹקֵינוּ וְאֱלוֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׁשֻׁמַּת חֶלְקֵנוּ מִיוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא שְׁמַת חֶלְקֵנוּ מִיוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת” או מיושבי מחשב, חלילה, ב’בין הזמנים’, כפי שמצוי בעולם. הלוא אפשר לאבד את כל הזמן סביב הדברים הללו! כמה עלינו להיזהר מכך! אדרבה, אנו נוסיף אור, נוסיף קדושה!

”צְמֵאָה לָךְ נַפְשִׁי... בְּאַרְץ צִיָּה וְעִיִּף בְּלֵי מַיִם”

דבר אחרון שברצוני להוסיף כמבט לקראת ימי ’בין הזמנים’ – אנו מקבלים מתנה נפלאה שלוש פעמים בכל יום. בורא עולם נתן לנו את האפשרות לדבר עימו תמיד, ’הערוץ פתוח’.

והמצוות. כאשר ברור לאדם שהתורה והמצוות הם המרכז, אין לו צורך ’להסתדר’ איתן, אלא אדרבה מבטו הוא שמסביב לחיי התורה והמצוות ישנם גם עבודה, משפחה ומדינה. כל אלה סובבים סביב מרכז החיים, שהוא עבודת ה’, חיי תורה, לימוד תורה, קיום המצוות.

לכן, כהדרכה מעשית, ראוי שכל אחד יכין לעצמו עוד לפני ’בין הזמנים’ תוכנית לימודים לימים אלו. בתוכנית זו יקבע לעצמו את לימודיו בכל יום ויחליט שלא ילך לישון עד שימלא את החיוב היומי. אם לא יצליח באחד הימים להשלים את המכסה ישלימה בלילה. הרי לא נברא לילה אלא לגירסא⁷.

”הַלּוֹמֵד תּוֹרָה עַל מְנַת לְלַמֵּד”

על גבי האמור ישנה נקודה נוספת אותה ברצוני להאיר היום ולחדד. הדרך הנכונה ביותר להתגבר ולמלא את חובותינו היא לחזק אחרים. זכינו, ברוך ה’, ב’זמן חורף’ נהדר בישיבה שבסיומו נצא ל’בין הזמנים’. רבי יוחנן בן זכאי אומר: ”אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך”⁸. אחד ההסברים הוא שאל תחזיק את הטובה הגדולה הזו, שהיא התורה, לעצמך⁹, שתף בה גם את האחרים. שמעתי שהאדמו”ר מפיסצ’נה – בעל ”חובת התלמידים”, שנעקד על קידוש השם בוורשה – חינך ש”הדבר הטוב ביותר שיש הוא לעשות טובה לאחרים”, והלוא אין טובה גדולה בעולמנו מאשר התורה¹⁰.

כאשר יוצאים ל’בין הזמנים’ אנו יוצאים לשליחות של ’תורה מציון’, כלשון הפסוק¹¹: ”פִּי מְצִיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה”. אין צורך לטוס עד אמריקה או אוסטרליה כדי להיות שליח של

⁷ עיין עירובין, דף סה, עמוד א: ”אמר רבי שמעון בן לקיש: לא איברי סיהרא אלא לגירסא... רב אחא בר יעקב זיף ופרע”. פירש רש”י: ”זיף ופרע - היה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום, והיה רגיל לעסוק ביום, ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום, ופרע קביעות עיתו בלילה”.

⁸ אבות, פרק ב, משנה ח
⁹ עיין עבודת ישראל (למגיד מקוונלין), פרקי אבות, שם: ”אלא דהכי פירושו, דרומזו שאל יחזיק הטובה הוא התורה שלמד לעצמו, רק ילמוד לאחרים גם כן”.

¹⁰ עיין אבות, פרק ו, משנה ג: ”ואין טוב אלא תורה, שנאמר (משלי, פרק ד, פסוק ב): ’כי לקח טוב נתתי לכם’”. עיין עוד

¹¹ ישעיהו, פרק ב, פסוק ג

נעשה את כל הנדרש, ויראת השמיים תהיה מעורבת בכל זאת. לוואי ונזכה, שהרי זו עבודה גדולה, אבל "הבא להטהר מסייעין אותו"¹⁷.

אנו מצווים לעשות 'הקמת קשר' שלוש פעמים ביום. "הכוזרי" כותב¹³ שהתפילה היא לב הזמן ופריו. במשך היום האדם התרחק מהבורא, הרי הוא התעסק בהמון דברים לאתר החברותא שלו בבוקר – היה עסוק בניקוי התנור בבית או היה עסוק בהבאת משפחות לתמוך בכוח תורת ארץ ישראל – והנה הוא מגיע לתפילת מנחה והוא חוזר ומתקשר עם הקב"ה. כמה זה חשוב! כמה זה נכון תמיד, ובפרט ב'בין הזמנים', להתאמץ בתפילה, בבחינת "וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם"¹⁴.

ישנה חשיבות גדולה להתאמץ בתפילה להגיע לדבקות בקב"ה, להגיע לקרבת ה' – בפתחת היום, באמצע היום ובסוף היום¹⁵, כ"גרעין הזמן ופריו". בכוונתי להרחיב בנושא תפילה בזמן קיץ, בעזרת ה'. אני חושב שנושא זה זקוק בדורנו לעבודה גדולה ולחינוך רב. לשאלות כולם הרי מודעים.

כשהייתי בגילכם, מו"ר הרב נבנצל שליט"א בשיחה לפני 'בין הזמנים' אמר בבדיחות שאכן יש סוף זמן קריאת שמע של הגר"א, אבל הגר"א עצמו לא קרא קריאת שמע בסופו של הזמן שהוא עצמו קבע... ודאי שראוי להשכים ולהזדרז, וחלילה לא לאחר את הזמן. גם זה בימינו אינו מובן מאיליו, אך אנו בני תורה וזכינו לכתרה של תורה, ובעודנו עטורים בו אנו יוצאים מבית המדרש, וממילא מחויבים אנו יותר.

יהי רצון שנזכה בכל זמני חיינו, וגם ב'בין הזמנים' זה, לקיום בקשתנו אודות צביונו של חודש שאנו פוסעים לקראתו, שנזכה בו ל"חיים שֵׁשׁ בָּהֶם יִרְאֵת שָׁמַיִם וְיִרְאֵת חֲטָא". מסביר הרב זצ"ל¹⁶ שהכוונה היא שיראת השמיים תהיה בתוכם של חיינו. היינו שנחיה את חיינו,

¹³ מאמר ג, אות ה: "ותהיה העת ההיא לב זמנו ופריו, ויהיו שאר עתותיו כדרכים המגיעים אל העת ההיא, יתאוהו קרבתו שבו מתדמה ברוחניים ויתרחק מהבהמיים, ויהיה פרי יומו ולילו השלש עתות ההם של תפילה".

¹⁴ דברים, פרק יא, פסוק יג. עיין תענית, דף ב, עמוד א: "איזו היא עבודה שהיא בלב? הוי אומר: זו תפילה".

¹⁵ עיין אין איה, ברכות, חלק א, פרק ד, אות ב

¹⁶ עולת ראיה, חלק ב, עמוד קכב

¹⁷ ילקוט שמעוני, בראשית, רמז ג

